

kočih pogojenih obresti; enako ni mogoče uže stalno v službo sprejetim uradnikom svojim kratiti pogojene plače, enako vedno in vedno zadržujejo viši državni oziri izdatno znižati stroške za vojaštvo in kar je v zvezi z državno brambo, najmanj pa se smejo odstraniti oni tako imenovani rodovitni državni stroški, ki so namenjeni povzdigi kmetijstva, obrtnijstva in trgovine, namreč stroški za ljudski poduk v najširjem pomenu, stroški za zljajšanje prometa, za ceste, železnice itd.

Akoravno pa je vse to res, ne dá se prezirati, da se je po prejšnjih vladah gledé državne uprave prav mnogo stvari vpeljalo, katere so deloma odveč, ali predrage in tako osnovane, da ljudstvu prizadevajo velika bremena, ne da bi pa kljub temu ljudstvu bolj koristile, kakor čisto proste uprave prejšnjih časov ali za enake namene obstoječe naprave družih držav. — Osnove vse uprave tako državne kakor avtonomne pretresavati in gledati, kako bi se po tej poti prihranilo stroškov in ljudstvu bremen brez škode upravi, je po sedanji vladi poklicana pod predsedstvom državnega poslanca grofa Karola Hohenwarta posebna komisija strokovnjakov, katera je svoje delo letos pričela in od katere vsi pričakujemo, da bo nasvete stavila, kako naj se po poti varčnosti državnemu gospodarstvu pomaga. — Treba je pa bilo tudi prevdarjati, kako bi se državni dohodki pomnožili z novimi dohodki in to najbolje tako, da se z novimi bremenami obložé posebno oni krogi, ki do zdaj niso ali nič ali primeroma premalo plačevali v državno blagajnico. V ta namen predložila je sedanja vlada dodatek k postavi o hišnem davku s posebnim namenom, hišni davek vpeljati v Tirolih, na Solnograškem, v Dalmaciji, v Trstu in v Črnovicah, kjer ga do zdaj niso plačevali skoraj nič. — Ravno v ta namen predložena je bila postava za nov davek od kupčij na denarnih borsah in je bila povikšana vžitnina od blaga, katero to lože prenaša ali zarad svoje sploh nizke cene ali zato, ker spada uže v vrsto potrat ter se vžitnino zadevajo le premožni krogi. — Po vsem tem je do danes odstranjena vsaj polovica rednega državnega deficita 30 milijonov gold. Sme se tedaj trditi, da je sedanja vlada do sedaj v gospodarskem oziru dosegla uže lep vspeh.

Precéj manj ugoden je vspeh sedanje vlade gledé vresničenja narodne enakopravnosti, in to zato, ker se sedanja vlada za to vprašanje dejansko skoraj nič ni brigala, in posebno zato, ker je bil grof Taaffe pri izbiranju za to odločilnih organov dozdej zeló nesrečen. Ako se po pravici sme trditi, da ima sedanja vlada zeló vse gospodarske vspehe v prvi vrsti pripisavati spretnosti denarnega ministra Dunajevskega, mora se enako priznati, da je kriv slabih vspehov gledé narodne enakopravnosti v prvi vrsti neodločni in omahljivi značaj naučnega ministra Conrada; ta minister je skrben varuh vseh oseb, katere so pod prejšnjimi liberalnimi vladami brezozirno in z železno roko služile ponemčevanju in brezverstvu. Od tod pride, da imamo mi Slovenci, da imajo Čehi posebno na Moravskem in v Šleziji, da imajo tudi Hrvatje v Istri še danes po treh letih Taaffejeve vlade gledé narodnosti zeló vse kakor pod Auerspergom, enake šole, tiste šolske svete, tiste šolske nadzornike, na kratko, gledé narodnosti in jezika — razun malih izjem — vse pri starem.

Edino, kar imamo o šolstvu priznati, je oživljenje kranjske gimnazije in pa najnoveja naredba o razširjenju slovenščine na paralelakah ljubljanske gimnazije in pa na nižih gimnazijah v Novomestu in Kranji.

Ako pa pogledamo na naša širja narodna vprašanja, moramo pa z milovanjem izreči, da se jih Taaffejeva vlada celó dotaknila ni! Za Slovence na Kranjskem najbolj občutljiva krivica, — sedanji deželni zbor — gospodaril bo s Vesteneckom, dr. Kalteneckerjem in drugovi

zoper nas Slovence, odločilno tudi v deželnem šolskem svetu do svojega naravnega konca, zapustivši nam svoje zalege v vseh šolskih svetih še za prihodnjih šest let; Slovenci na Primorskem veselijo se še zmiraj stare gorke prijaznosti namestnika De Pretisa — za Lahe, z najnovejši, daleč se razlegajočim vspehom tržaške petarde. In kaj hočemo reči o koroških Slovencih! Mirno in klub državnih ustanovnih postav brez ugovora sedanje vlade nadaljuje se tam ponemčevanje Slovencev in sedanji vladi še na misel ne pride, umakniti kamen iznad groba tam slovenski narodnosti pripravljen, večidel žalibog celó brez ugovora velikega dela tamošnje duhovščine, akoravno bi bila pri imenovanju novega cesarskega nemestnika in škofa vsaj nekaj ozira morala imeti za tamošnjo slovensko tretjino prebivalstva.

Vsemu temu zeló podobni so vspehi pri Čehih na Češki, Moravski in Šleziji in pri Rumunih v Bukovini.

O uradnem jeziku imamo le malo omeniti, da se je poštenemu prizadevanju pravosodnega ministra po hudem boju z nasprotnimi uradniki posrečilo, to za narodno enakopravnost prisiliti, kar so nam nasprotni vlade uvedle.

Ako se tedaj na vsa dejanja sedanje vlade v preteklih treh letih ozremo, reči smemo, da se je na gospodarskem polju vsled discipline in požrtvovalnosti večine državnega zbora in vsled posebne spretnosti ministra Dunajevskega mnogo zboljšalo, gledé narodne enakopravnosti pa malo, premalo. — Največo zaslugo ima sedanja vlada za nas pri razpadu naših in njenih nasprotnikov, da se otresemo nasprotnikov, da si sami primemo in držimo narodne naše pravice in se konečno v naš in državni prid združimo, to naj bode naša lastna stanovitna skrb med nami in vsaki vladi nasproti.

Naši dopisi.

Prem 28. maja. *) (*Kmetijsko predavanje in še marsikaj družega.* [Konec]). Pri večem številu živine bi se manj njiv za poljske pridelke bolje obdelovati moglo, katere bi pri veliko manjih stroških obilnejega in boljega pridelka dajale, nego ga sedaj posestnikom večje število njiv pri velikih stroških poleg težavnega dela in truda donaša. Uže samo to bilo bi velike in izdatne ter blagodejne koristi za tukajšnji kraj, kar posebno lastnikom ob vodi Reki ležečih zemljišč velja.

Posebno pa še priporoča zboljšanje živine domačega plemena po dobrih plemenitih bikih, ter opozoruje gospode župane na — po moči natančno — spolnovanje dotične postave. — Zraven pa tudi opomni še, da naj bi gospodarji, kedar nimajo posebnega zadržka, sami krave k bikom plemenit gonili, ker, ako se ta posel kakemu hlapcu ali kaki drugi osebi prepusti, primeri se lahko, da je kje bliže v kraji kak postranski biček male in slabe postave, čegar lastnik za par krajcarjev pripušča, da taka oseba potem kravo k nepravemu in slabemu biku žene in si nekoliko krajcarjev na gospodarjevo škodo pridobi, katere potem navadno za „kratkega“ porabi. Prevarjeni gospodar se pa potem, ko se krava oteletí, malemu in slabotnemu teletu čudi ter si misli in govoriči: „Sedaj pa vidim, da je vse skupaj, kar se nam o zboljšanju domače živine po plemenitju dobrih bikov od gosposk tako toplo priporoča, le ničevi „švindeli“. Kravo sem k hvalisanemu biku plemenit poslal, plačal sem tudi več od nje kot sicer, a mi je še manje in slabeje tele vrgla, kot bi ga bila, ako bi se bila pri domačem biku oplemenila itd.“

*) Po pomoti vrnil se je v prvem delu dopisa napačni dan. Vred.

Toraj gospodarji, bodite tudi v tem obziru previdni in oprezni, da vas malovestneži ne opeharijo!

Ker je dober gnoj prava hrana poljskim in drugim rastlinam, spregovoril je tudi vrli gosp. Kramar kratko besedico o gnojiščih, gnoji samem in sosebno še o gnojnicah, ter je povedal, kako se morajo tudi tukaj gnojišča praktično in izdatno zboljšati, da more gnoj v njih dobro prevreti in redilen postati. Sosebno pripočal je pa, da naj bi se na tekoči gnoj (gnojnico) bolj pazilo, kot se je to do sedaj tod godilo. Tudi je o praktični uporabi gnojnice prav po domače vse potrebno na kratko razložil.

Kar pa poljsko rastlinstvo zadeva, opomnil je, da se osobito okopavne rastline, izredno krompir, pregosto sejejo in sadé. Pregosto nasajene okopavine ne morejo dobro plenjati zaradi premalega prostora v zemlji in pa prepričlega gnoja in družega naravnega živeža. Res je, da sosebno pregosto nasajeni krompir dostikrat prav veliko sadežev v zemlji nastavi, a ti ne morejo dorasti in se normalno razviti ter dozoreti, ker jim prostora in živeža primanjkuje; tak sadež pa tudi nima prave vrednosti gledé živeža za ljudi in živino, ker ima preveč mokrote in pa premalo škroba v sebi, a tudi rad sčrni in prerano pod zló pride. S pregostim nasadom in pregosto setvijo se pa tudi veliko druzega semena brez potrebe zavrže in nokoristno vniči, ter ima lastnik zemljišča le pičlega in slabejega pridelka za svoj veliki trud obdelovanja kot nehvaležno plačilo.

Prav toplo priporoča dalje za tukajšnje kraje ob vodi Reki vrborejo, katera bi se, ko se enkrat razširi po celi dolini, tako rekoč brez vsega truda prav dobro splačala, ker se tudi vrbove šibice lahko prav dobro in drago prodajo. Povdarjal je potem še posebno, da največi dobiček bi pa od vrboreje tukajšnje prebivalstvo imelo, ko bi se, kedar bode doma dosti materiala, tukaj umetna pletarska obrtnija vpeljala, kar bi se dalo sčasom tako rekoč brez vsakih stroškov občin izvesti, ker bode v kratkem tudi v tem obziru imela dežela posebnega in popolno izvežbanega (izurjenega) učitelja. Prvi začetek vrboreje je v tej dolini tudi že storjen, ker je visoka c. k. deželna vlada bila preteklo spomlad 10.000 vrbovih količkov brezplačno za nasad sem poslala. Na to opomnil je gospod popotni učitelj še, da so nekje na Gorenjskem ob vodi Sori pred nekoliko leti bili poskusili z vrborejo. Mokrotnih travnikov staro oralo poprej še od 20 do 30 gold. dohodkov nosilo ni, a sedaj se pa dobi od takega z vrbami (bekami) nasajenega orala za seno in pletarske šibice od 75 do okolo 100 gold. dohodka na leto. Ali ni to velikansk razloček memo poprej in sedaj? Gotovo! Naj bi se toraj, ker je sosebno tukaj za vrborejo izvrstnega prostora, ta izgled dejansko posnemal, kar bi gotovo z malim trudom na leto ljudem obilnih dohodkov donašalo.

Kar zadeva pa trtorejo, opomnil je g. Kramar, da se tukaj gledé pripravljanja zemlje, nasada trt in njihovega obrezovanja tako pravilno postopa, da malo kje v pravih vinskih krajih tako, kar ga prav zeló veselí. Le to želi, da bi se tudi tukaj še kake druge vrste trt razun dosedanjih domačih poskušale, katere bi morda boljši pridelek dajale, ter prosi, da bi izmed nazočih kedo v tem obziru tudi kako rekel in to na podlagi lastnih skušenj.

Visokočast. domači župnik gosp. Žgur pové na to, da se tukaj posebno dobro obnaša domača črnina, katero lokalnim imenom nazivljejo „črna dolgorepka“. Grozdje njeno daje lepo, visokorudeče in prijetno vino, katero je strajno, okusno in zdravo. Obnaša se ta trta tako dobro gledé dobrote vina, kakor tudi obilnega pridelka, da malo katera druga tako.

Vrli naprednjak v splošnem kmetijstvu, g. Leopold

Dekleva, pa iz lastne skušnje za te kraje prav toplo priporoča „burgunderja“ in pa modro frankinjo. On pravi, da ima teh trt nad 8000, katere so še le 4 leta stare, a letos uže ogromno rodijo. Ta blagi gospod pa tudi dalje obljubi, da je pripravljen, prihodnjo spomlad vsakemu, dokler bode kaj zaloge imel, „burgunderjevih“ kovči (odrezkov) brezplačno podariti, ako se za to o pravem času pri njem oglasi. To izjavo blazega gospoda smo vsi z veseljem sprejeli.

Gosp. Kramar opomni na to, da bi bilo dobro, ako bi vsak kraj imel malo poskuševalnico (trtnico) za trte, na podlagi katere bi se moglo potem dejansko prepričati, katere vrste so kraju najprimernejše, a ker pa gosp. Dekleva iz lastne skušnje vé, da je za te kraje „burgunder“ in „modra frankinja“ kaj posebnega in ker je tudi celó tako dober, da je sam od sebe prosilec obljubil odrezke teh dveh trtnih vrst prihodnjo spomlad brezplačno dajati, in dalje, ker se tukaj uže tako skoraj vsak prostorček zemlje po moči plodonosno ukoristuje, toraj želi, da bi se lastniki tukajšnjih vinogradov prav v obilnem številu prostovoljne in blage ponudbe gosp. Dekleve o pravem času posluževali.

Prav častno diplomo „burgunderju“ napravi pa prvi trtorejec na gorenji Pivki, vrli gosp. Alojzij Domicelj iz Zagorja, kateri je pred kakimi 3—4 leti za poskušnjo pričel nekoliko trte saditi. Dasiravno je tam apnenik prevladajoč, vendar mu „burgunder“ uže kraju in podnebju primerno, prav obilo rodi, ter ga tem bolj tudi tukajšnjim vinorejcem priporoča, kateri imajo trtoreji primerno lapornato zemljo na razpolaganje, ter bi jim zaradi obilnega in dobrega pridelka gotovo nikdar žal ne bilo. To opombo vrlega gosp. Domicelja so vsi navzoči posebno radostno sprejeli. Bog ga živi!

Poslednjič priporoča g. Kramar še starišem prav toplo, da naj svoje za to sposobne fantiče v tukajšnji nadaljevalni kmetijski tečaj prav pridno pošiljajo.

Pred razhodom spregovori še podpisani na od g. nadučitelja stavljeno vprašanje gledé sadjereje par pjasnilnih besedi; potem pa vrli gosp. Kramar kmetijski shod zaključí z željo, da se važnemu faktorju države, kmetijstvu, na vse strani k boljši prihodnosti pripomore, kar je bilo od vdeležencev s splošnim odobravanjem in priznavanjem v odlikovanje vrlega gospoda kmetijskega učitelja sprejeto.

Na to razidejo se domačinci vsak po svojih potih, zunanji gospodje vdeleženci zberó se pa pri Klobučarji v Bitinji pri kupici dobrega vina in Kozlarjevega piva. Tu se je še marsikaj medsebojno koristnega domenilo; tudi brez primernih napitnic ni ostalo. Poslal se je bil tudi českim sokolom v Prago k njihovi 25letnici primeren telegram; za „narodni dom“ nabrala se je tudi pri tem mala denarna svota; gosp. Kramar moral je pa obljubiti, da te kraje zopet kmalu obiše.

Pred nekoliko leti nabiralo se je po vipavski dolini za primeren spominek pokojnemu župniku Vrtovcu. Nabralo bilo se je precéj novcev, a o spominku blazega moža, kateri je posebno na Vipavskem ne le gledé domače vinoreje, nego tudi v družih zadevah veliko delal, se pa do danes še nič čulo ni. Kaj je temu vzrok? Ali so se morebiti dotični novci kam na obresti — da se izdatno pomnože — naložili? Ali pa kje na kupčku plesnijo?

Sedaj moram pa še dvema dobrotnikoma tukajšnje šolske mladine v imenu njenem preiskreno zahvalo izreči. Ta dobrotnika sta: slavna c. k. kmetijska družba kranjska, katera je bila z dopisom dne 6. t. m. št. 429 tukajšnji šolski mladini za pokončevanje škodljivih mrčesov nagrado z 10 gold. naklonila in podarila, in pa sl. društvo „Narodna šola“, katero je za gori navedenih 10 gold. tukajšnji šolski mladini najmanj v vrednosti

20 gold. raznovrstnega šolskega blaga poslalo. Vseh kosov raznih šolskih reči nič manj bilo ni, nego 1528 koscev.

Bog mili plačaj milijonkrat v obilni meri imenovanim preblagima dobrotnikom tukajšnje šolske mladine! Bog ju blagoslovi!

M. Rant,

národní učitelj in šolski ravnatelj.

S Krškega. — Pri volitvi občinskega zastopa so bili pri nas izvoljeni: za župana gosp. Viljem Pfeifer, posestnik in državni ter deželni poslanec, za svetovalce pa Franc Gregorič, Janec Dimec, Anton Urbanč, Anton Rupert, Rupert Engelsberger, Karl Schenner, Vincenc Rosther in Friderik Bömches.

V Kranji 11. avgusta. — (*Narodna čitalnica v Kranji*) priredi dné 20. avgusta 1882 na vrtu gostilne „pri Jelenu“ veliko veselico v proslavljenje rojstvenega dne našega presvitlega cesarja Franja Josipa I. Program: Ob treh popoldne streljanje na kapsel za dobitke; metanje žoge (igra za gospe in gospice); menažerija jako znamenitih živali iz popolnoma tujih dežel. Med tem prosta zabava na vrtu pri sviranju vojaške godbe 26. pešpolka. 1. Ob šestih zvečer: „Ustaj rode“, zložil G. Eisenhut, možki zbor ljubljanskih in kranjskih pevcev. 2. „Slavnostni govor“. 3. „Devi“, čveterospjev, zložil Otto. Bariton-solo poje gosp. Aug. Pucihar iz Ljubljane. 4. „Popotnik“, zbor s tenor-solo, zložil Nedved. Solo poje g. Meden iz Ljubljane. 5. „Danes tukaj, jutri tam“, možki zbor, zložil Josip Kocijančič. 6. „Uskok“ šaloigra v enem dejanju. 7. Ples. Vstopnina za osobo 50 kr. Čisti dohodek namenjen je „Narodnemu domu“ v Ljubljani. K obilni udeležbi vabi *Odbor.*

Na Dobrovi zboroval je 14. dne t. m. občinski odbor ter rešil vprašanje deželnega odbora zaradi preskrbovanja ubogih, z nasveti, naj se dá domovinskim občinam odločilna beseda pri privoljenju k ženitvam, katero naj bi se vpeljalo; nadalje: naj bi se spremenila domovinska postava, tako bo skrb za bolne in onemogle zadevala tisto občino, v kateri so dotične osebe živele nekoliko let pred boleznijo ali onemoglostjo. — Sploh pa naj bi se beračenje v tujih občinah ostro prepovedalo in kaznovalo, vsaka občina pa naj skrbi sama za svoje berače. — Sklenila se je dalje prošnja do deželnega odbora zaradi premembe možvirske postave; konečno pa je bil razgovor, kako naj bi se pričelo nabiranje za napravo nove gasilnice. — Danes je bil začetek shodov pri nas, romarjev je precéj došlo, ker je bilo vreme zeló ugodno. Naš gosp. župnik vrnil se je ravno iz Radegunških toplic prav zadovoljen, jako okrepečanega zdravja.

Iz Ljubljane. — Deželni zbor kranjski snide se tedaj 4. dne prihodnjega meseca in vse kaže na to, da bo hiral protinaravni ta zbor do svojega naravnega konca kljub ostrim protestom narodne stranke. — Še enkrat bo tedaj Ljubljana imela veliko srečo, v svoji sredi gledati in poslušati glasovitega Vestenecka in vse druge somišlenke njegove. — Edino upanje, da one viteze poslednjič vidimo v beli Ljubljani, nas pomiruje in brani nam izustiti bolj grenkih besedi.

— (*Volitev deželnega poslanca*) na mesto nepozabljivega našega očeta dr. Jan. Bleiweisa bode dne 22. t. m. — Volilci ljubljanske okolice, pridite vsi k volitvi in enoglasno volite zasluženega narodnjaka, sina dr. Karola Bleiweisa.

— (*Veselico v prid „Narodnemu domu“*) napravijo prihodnjo nedeljo na Vrhniki tamošnji zdaj doma na počitnicah bivajoči dijaki. Program je prav obširen in obsega godbo, petje dve gledišni igri, tombolo in ples.

— (*Veliko slovesno veselico*) na čast rojstnemu dnevu našega presvitlega cesarja napravi prihodnjo nedeljo v prostorih čitalnične restavracije ljubljanske veteransko društvo, igrala bode vsa tukajšnja vojaška godba. Naddrobneje bo razvideti iz plakatov po voglih.

— (*Mlatilnica na vodi*), katero je napravil si gosp. J. Verbič na Bistri in katere smo v predzadnjem listu površno omenili, je uže postavljena in prav pridno dela brez vsega ropota. Na dan omlati do 120 mernikov žita. Za postrežbo potrebuje 6 delavcev. Stroj ni posebno umeten, tako da vso sestavo kmalu lahko vsak količkaj izveden človek lahko razume. Gospod Verbič je to mlatilnico postavil v posebno šupo ob koncu svojega mlina. Kakor smo zvedeli in sami videli, je dobil uže veliko naročnikov, da jim omlati žito.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Kakor dalj časa vsako leto sešla sta se tudi pretekle dni v Išlu naš in nemški cesar, kar je pa v političnem oziru samo znamenje nepretrganih prijateljskih razmer brez posebnih namenov za sedanja politična vprašanja. — Dné 14. t. m. podal se je v Išel zdraviti se tudi srbski kralj Milan. — Dné 19. ima cesarska družina skupno praznovanje cesarjevega in cesarjevičevega rojstnega dné in godu nadvojvodinje Stefanije. — Še ostali deželni zbori sklicani so deloma na zadnje dni t. m., deloma za prve dni meseca septembra, — med temi deželni zbor kranjski na 4. dan septembra.

Iz Prage. — Gregerjevi mladočeski „Narodni listi“ še zmeraj napadajo česke državne poslance, in posebno še dr. Riegerja. — Kdor česke razmere in še dr. Gregerja in dr. Riegerja osebno pozna, — temu je sodba o teh prepirih prav lahka; dr. Greger spoznavši, da v državnem zboru, kjer je enkrat s težavo čital nekaj govora, nikakor ne bi mogel biti pomenljiva oseba, najmenj pa, ako bi se ne držal dr. Riegerjevega českega kluba, odložil je svoj mandat, in zdaj zato toliko bolj brezozirno udriha po dr. Riegerju in družih državnih poslancih, akoravno si je z odloženjem državnega poslanstva sam dal spričevalo lastne nezmožnosti. — Dr. Rieger pa je prezmožen, preveč sam ve in čuti vse, kar česki narod želi in kar ga teži, da bi mu tako hujskanje moglo kaj škodovati.

Iz Trsta. — V razstavi se oživlja, preteklo nedeljo bilo je neki okoli 10.000 obiskovalcev v nji, sicer pa je v Trstu vse pri starem. Zadnjič imel se je sniti mestni zbor, pa ko je počil glas, da se hoče nasvetovati, načelniku tržaških veteranov podeliti tržaško častno meščanstvo, sklenili so koj lahonski mestni odborniki se seje ne vdeležiti, vsled česar bi bil zbor nesklepčen; zadevi dati čedneje lice, odpovedal je po vsem tem mestni župan prej napovedano sejo. Hudodelnikov od petarde še nimajo, zakaj ne, to vsak ugane. O petardi dela se uže drugača sapa, tržaški lahoni, tako se v svet trobi, one dogodbe niso zakrivili, oni so državi vdani in s tem hoče se vsa tržaška nesnaga zopet pokriti, da lahonstvo obdrži gospodarstvo kakor do zdaj.

Iz Zadra se naznanja, da hoče narodna večina mestnega zbora v Spljet-u izvoliti si za župana državnega poslanca Rendić-a, na mesto Monti-a pa narodna stranka kandidira v državni zbor advokata Katnic-a.

Iz Londona. — Veči del vojske za Egipt se je uže odpeljal, pogajanje s Turško zaradi skupnega vojskovanja v Egiptu še ni dognano; toda Angleška hodila bo svojo odločeno pot brez ozira na Turško.